

A MESTER FELESÉGE.

Irta: Rónay György.

CSÖNGETTEK. Az asszony fölugrott; ő akart ajtót nyitni, igen, ő akarja fogadni, közvetlenül, mielőtt a lány . . . De Terus már ott babrált a zárral; «csak egy koldus», — mondta és bement a konyhába. Az asszony még állt egy darabig az előszobában. Valamilyen ürüggyel el kellene küldeni, gondolta, de mivel? Egyszerre nagyon gyámoltalannak érezte magát. Hát nem nevetséges? — nem találja föl magát a legegyszerűbb helyzetekben sem, habozik, tétovázik; ez volt az értelme az életének, hogy harmincöt éves korára képtelen fölényesen parancsot adni egy cselédnek? Milyen egyszerű volna beszélni: «Nézze Terus fiam, ma nincs már semmi dolga, ha kedve van, elmehet». Ha kedve van? Hát hogyan volna kedve megszökni akár csak egy rövid fél órára is ebből a pedáns taposómalomból! De ezt már ismerte regényekből; «elmehet, ma már nincs szükségem magára»; milyen olcsó fogás! és még ehhez se ért, ehhez a közönséges bátorsághoz is gyöngye, nincs egyetlen szabad lépése, Kornél, mindig Kornél, lesni a szándékait, lekötve élni! Kornél, az ura most szinte gyűlöletesnek tűnt előtte, önző rabtartónak; «a mester felesége», — mondták a multkor az estélyen suttogva, elnyomott irigységgel a háta mögött; ostobák, ha tudnátok, mit jelent ez, micsoda keresztet, micsoda megaláztatást! Bement, pénzt keresett elő és megnyomta a csöngőt. «Legyen szíves fiam szaladjon le és hozzon nekem egy doboz cigarettát.» Elcsodálkozott, hogy milyen nyugodt a hangja. Hát így tudok hazudni? — kérdezté magától meglepetten.

A lány elment; hallotta mögötte csapódni az ajtót. «Végre!» — sóhajtott, s fáradtan vetette magát egy karosszékebe, — «végre!» Kornél vajjon hol járhat azóta? Az órára nézett; a vonat most fut be a pályaudvarra, most száll le az ura, most fogadja az üdvözléteket, már indulnak is, az akadémia titkára kalauzolja, a vékony, szőke tudós, aki itt vacsorázott náluk legutóbb, mikor az ura felolvasását beszéltek meg. Egy pillanatra kísérteties élességgel látta kettejüket az autóban, amint suhannak át a városon, ki az egyetemre . . . Eh, — simított végig a homlokán, s a tükör elé sietett. Még világos volt, de azért fölkattantotta a villanyt; magas, karcsú asszony nézett vissza rá, szép, érett asszony; egész közel hajolt, apróra végigvizsgálta az arcát, ujjaival megtapintotta bőrét a szeme alatt s az ajka két szögletében; «harmincöt év?» — tünődött, s valami jó meleg, érzés kerítette hatalmába, — s önkéntelen mozdulattal kicsavarta a körtét a tükör fölött; «ez ma úgyse kell, ez a homály délutánja . . .» Ahogy a fény kialudt, a szoba egyszerre sötétnek tűnt, s fönt, a szemközti házak fölött liláskék volt az ég. Alkonyodott.

Az asszony visszaült a karosszékebe, s a csöndben tisztán hallotta a szomszéd lakásból az óra mély ütését. «Talán el se jön», — borzongott, — talán csak játszott; és miért ne, ki vagyok én? ostoba liba, bezárkózó senki, «a mester felesége», semmi! S hirtelen lobogva csapott föl benne a gyűlölet az ura ellen; «rabszolga kellett neki, és én megadtam magam, pedig . . . ó, ha sejtettem volna, ha előre megérzem ezt . . . soha! soha!» Régi sétáik jutottak eszébe; «szerelem? akkor is csak a közönség kellett neki, az ámult hallgató! Mit törődött velem, az én problémáimmal, mit érdekelt, hogy bennem is lehet valami, hogy nem egyedül ő van a világon!» Tehetetlenségében könnyek fojtogatták a torkát. Liza nénit látta maga előtt, a magyar tanárnőjét, amint megvárja kint az érettségi után és gratulál neki: «Kedvesem, nagyon szép volt, köszönöm, magáról még hallani fogunk, persze, egyetemre megy, egyetemre, persze, köszönöm, köszönöm . . .» Hogy dadogott zavarában a drága öreg; szegényke, ő tudta . . . S aztán jött Kornél, s ő egyszerre ostobának érezte mellette magát, bezárult; hogy beszélhetne ő Kornél előtt! Ő többé nem számított; a szerelem esztelenné tette, nem tudta, mit veszít. Azóta? . . . Hogy ő is akar valamit, ő, nem sokat, csak élni egy keveset, csak úgy élni, mint a többi asszony . . . De Kornél szemei rajta függtek és ő elvesztette szavait, esetlen lett, rettegett attól, hogy ostobaságot mond, s hazafelé menet jön majd a finom lecke, szellemtörténeti alapon, jönnek majd az idézetek és cáfolatok . . . Igen, voltak pillanatok, mikor ragyogni akart s tudott is ragyogni, jobban, mint mások, annyi mindig volt, mint a fád professzorok szajkó feleségei, neki önálló gondolatai voltak, ő a szívével olvasott és néha jólesett kiönteni egy kicsit a szívét; ő de keservesen meglakolt minden kísérletért! Kornél jött az ellenvetésekkel: «Egész érdekes volt, amit mondott, de nem vette figyelembe, hogy . . .» S ő lassan megtört és elszótlanodott; úgyis hiába, úgyis Kornélé az igazság!

Harmincötéves, szebb, mint akárhány kortársa, de mit ér vele? Semmit! Nem különb, mint bármelyik az ura szépen bekötött könyvei közül; igen ez az igazság: könyvtártöltelék! S most egyszerre Ákos arca tűnt elé; látta a fiatal hadnagy lányos, édesen önhitt arcát; «ha nem jön el, ha mégse jön el?» — úgy érezte, nem éli túl. Mi volt közöttük? — nyári ismeretség, találkozás a fürdőhelyen s sablonos szavak és ígéretetek: «Látogasson meg otthon». — «Ha nem leszek terhére.» — «Ő nem.» — «Ha megengedi, majd föl hívom?» — Hánynak mondta már, de ki mert volna közeledni hozzá, a mester feleségéhez? Ákos bátrabb volt, jelentkezett, megleste, elkísérte egy-két bevásárlására és tegnap . . . Az asszonyon furcsa izgalom futott át, tegnap tudta meg pontosan, mikor utazik el az ura, tegnap véletlenül találkozott Ákossal, és elhívta. Nem árulta el, hogy egyedül lesz; esztelenség volt talán, de nem tehet róla, nem akart tenni róla; harmincötéves, ezek az utolsó percek, naplemente előtt, s ő élni akar, nem még egyszer, hanem először és utoljára, élni végre, élni! ahogy a többiek élnek; ki

tiltja meg neki? ki kötelezi arra, hogy rab legyen egész életére? nem lehet neki is vannak jogai, s ha nincsenek, szerez jogokat! Elég volt, elég!

Ebben a pillanatban csöngettek.

A fiú állt az ajtóban, még fehér nyári egyenruhában; kedvesen szalutált; «asszonyom?» — vágta össze a bokáját, s egy csokrot nyujtott át. — «Ó, nagyon kedves, köszönöm», — hadarta az asszony, s már tuszkolta is befelé, aztán kiszaladt a konyhába, tevizet tett föl, süteményt készített; Terus ócska tükre ott hevert az asztalon, fölkapta, belenézett: az arca csupa pír volt, alig ismert magára.

Bent Ákos már türelmetlenül várta. És Terus még mindig nem jött meg a cigarettával; «jobban sikerült, mint gondoltam», — villant meg az asszonyban, s már vitte is a gőzölgő italt. Amint töltött a csészékbe, reszketett a keze, úgy érezte, elejti az edényt. «Szabad?» — mosolygott Ákos, és ő megkönyebbülten adta át a kannát; hallgatta a fiú kedves fecsegését, lecsillapult és csak a szíve körül táncolt valami édes izgalom.

Közben lassan besötétedett. Ez már szinte félálom volt, elmosódó körvonalak; «hát ez is lehet, ez a fölszabadult boldogság?» — gondolta, hátrahajtotta a fejét és félig csukott pillái mögül nézte a fiút.

«Igen, — hallotta a lány férfihangot, — az első perctől kezdve tudtam. Azt hiszi, el lehet ezt titkolni? A boldogtalanság elárulja magát egyetlen mozdulatban, hiába rejtegeti; minél szebb valaki, annál jobban. Ahogy elnézett néha nyáron, messze, a tó felé... tudtam, hogy akkor nincs ott velünk, hogy távol járnak a gondolatai; ne tiltakozzék, hozzám őszinte lehet. És ne haragudjon, ha én is az vagyok. Nem értek a tudományhoz, s ha értenék is, igazán mindegy, mindenki tudja, hogy az ura kiváló tudós». — «És író.» — «Igen, és kiváló író. De mit ér vele? Kielégíti magát? Nem érezte soha még, hogy háttérbe szorult, hogy kijátszották, hogy maga nem erre született, hogy az egész tudomány, az egész irodalom nem ér annyit, mint a maga egyetlen mosolya? Engem nem érdekel az ura nagyszerűsége, engem a maga nagyszerűsége érdekel. Az a fojtott tűz, ami ott ég a szemekben, az az emésztő lángolás, az a lobogó elégedetlenség... ne szóljon közbe, hagyja az illemt, az asszonyi kötelességeket, tudom, hogy tudja őket, de nem érdekel ez sem, egyedül maga, az igazi valójában. Ha egyszer fölszabadulhatna az a sok visszakényszerített szenvedély, ha volna bátorsága ledönteni a mesterséges falakat, ha volna bátorsága tenni, élni, szeretni, ahogy a vére parancsolja... Nézze, én ismerem magát, elég volt egy tekintete, hogy megismerjem. Maga a férje áldozata. Miért? Nőnek van maga is olyan nagyszerű, mint írónak az ura. Megbántom? Ez az igazság, ki kell mondanom. Le akarja tagadni? Le akarja tagadni, hogy másra vágyik?

— De Ákos!

— Ne, kár, ismerem. Nézze, ott fönt már kigyulladnak az első csillagok; hányszor gondoltam magára róluk; ugyanígy alkonyodott, mikor először megláttam, az urával sétált... Mit akarok magától? Ne

féljen, nem akarok semmit. Csak sajnálom, ahogy egy csodálatos virágot sajnál az ember, egy virágot, amely nem kap napot, nem bonthatja ki a szirmait . . . Ennyi az egész. Talán maga se tudja, milyen különös, egyedüli, felejthetetlen . . .

Az asszony keze lankadtan pihent a karfán ; érezte, hogy Ákos megmozdul, előre hajol, érezte kezén a fiú meleg kezét, de nem volt ereje elhúzni . . . «ó csak beszélj, beszélj» — áhítozott ; mintha valami megmagyarázhatatlan bódulat ragadná magával, egyre messzebb, egyre édesebben . . .

— Ha egyszer kigyúlna a világosság után . . . — A hang már csak suttogás volt, ernyesztő, kényszerítő . . . — ha megadná magát önmagának . . . Ez hiányzik, a vihar, amely elragadja, forró vihar . . . Asszonyom . . . Emlékszik, mikor először találkoztunk . . . Azóta nem tudom elfelejteni, azóta valami kerget magához, hogy megmentsem, hogy átadjam magam annak a tűznek, ami . . . Mária? figyel rám? Mária . . .

Igen a, kéz már a vállán nyugszik, az arc már itt van az arca fölött . . . S most maga se tudta, mi történik, mintha fölrántottak volna valamit benne, vagy vakító fény csapna a szemébe, vagy valami ellenállhatatlan parancsot hallana : fölállt, fölgyjuttotta a villanyt, kitárta a dolgozószoba ajtaját, világosságot gyújtott ott is ; a lakás egyszerre csupa fény lett, s a cigarettefüst kék felhői fölhúzódtak a mennyezet felé. «Jöjjön», — szólt át az ura szobájából, — «most bejöhet az oroslánbarlangba» ; — hallotta a fiú lépteit, már itt állt mellette ; — «igen ez Kornél tanyája, az oroslánbarlang, ahova csak szerencsés halandók léphetnek be a céhbelleken kívül, no jöjjön már, de illő tisztelettel» ; — nevetett vissza, s most már rá mert nézni a fiúra. «Látja, ez az íróasztala, ennél dolgozik, s itt a könyvei», — végigmutatott a falakat borító állványokon, — «ugye szép?» — Egy percre otthagya, de már jött is vissza, kezében a csokorral, amit Ákos hozott. — «Ideteszem az asztalára, biztos örülni fog neki, ha megjön.» — Csöngetett ; a lány hunyorgatva jött be. «Hol volt ilyen sokáig azért a cigarettáért?» — «Már régóta megjöttem, de hallottam, hogy beszélnek, gondoltam, vendége van a nagyságos asszonynak.» — «Nekem nincs olyan vendégem, aki miatt ne jöhetne be.» — És a fiú éle tartotta a fölbontott dobozt : «Parancsoljon». Szemei ragyogtak, határtalanul boldog volt, mint talán még soha, szinte már fékezhetetlenül és halkan dudolni kezdett. Mintha valami mély álomból ébredt volna, úgy érezte, mozognia kell, szorgoskodnia, akár értelmetlenül is, le kell vezetnie céltalan kis mozdulatokkal ezt a végtelen, szabad boldogságot. Előresietett, megigazított egy képet a falon, aztán egy másikat is ; most mind gyönyörűnek találta a megszokott metszeteket, a Dante-fejet, a régi várostromképet ; «jöjjön, nézze csak, hogy tetszik ez magának?» — kérdezte, de nem kapott feleletet. A szoba üres volt ; az ajtóhoz szaladt, de nem látta már csak a fiú fehér egyenruháját, amint lemerül lassan a kivilágított lépcsőn.